ETNA ei ole helppo kohde, mutta palkitsee vaeltajansa

10.6.2020 14.00

Tulta, lunta ja karua basalttikiviaavikkoa. Maan uumenista nousevaa kuumaa savua. Ja väärät kengät.

TEKSTI JA KUVAT: EIJA POHJANSAARI

Seison Etnan etelärinteellä noin 2000 metrin korkeudessa Rifugio Sapienzan retkeilykeskuksessa. Olen ilmoittautunut mukaan patikkaretkelle, mutta vuoristo-opas Antonio katselee lenkkitossujani ja pudistelee päätään. Gruppo Guide Alpinen opastaman 65 euron retken hintaan sisältyy onneksi kunnolliset maastokengät.

Valtaosa alppimajaa muistuttavaan retkeilykeskukseen kokoontuneista vaeltajista on italialaisia, mutta mukana on myös ranskalaisia, kanadalaisia ja saksalaisia. Kaksitoistahenkinen ryhmämme saa oppaakseen Marcon, joka puhuu italian lisäksi myös englantia ja ranskaa. Samankokoinen italialaisryhmä lähtee vuorelle Antonion kanssa.

Retken aluksi nousemme köysiradalla 2500 metriin.

Antonion ryhmä jatkaa matkaa maastokuorma-auton alustoille rakennetuilla pikkubusseilla kohti Torre del Filosofoa, mutta me lähdemme kiipeämään jalkaisin jyrkän mustan basalttisora-alueen poikki.

Marco kertoo, että alue syntyi talven 2003 purkauksessa. Soran alla parinkymmenen sentin syvyydessä on täydellisesti säilyneenä edellisen talven lumipeite. Basalttikivi on tehokas eriste. Purkaushetkellä 3000-4000 -asteinen magma jäähtyy muutamassa sekunnissa 1100 asteeseen jouduttuaan kosketuksiin ilman kanssa. Laavan jähmettyessä syntyy kevyttä ja huokoista kiveä, jonka seassa on pikimustaa, kovaa ja painavaa ainesta.

Huokoinen laavakivi on Sisiliassa yleinen rakennusmateriaali, koska se eristää tehokkaasti sekä kylmää että kuumaa. Catanian kaupungissa on niin paljon mustasta basalttikivestä rakennettuja taloja, että se on saanut lempinimen Musta kaupunki.

Opastetulle patikkaretkelle osallistuminen on Etnalla suositeltavaa, koska neljä pääkraateria ovat edelleen aktiivisia. Pieniä purkauksia tapahtuu jatkuvasti, edellisen kerran huhtikuussa. Suuria purkauksia on noin kymmenen vuoden välein.

Viimeinen suuri purkaus oli talvella 2003 ja sen jäljet ovat yhä nähtävissä ympäristössä. Purkaustuhoja kyetään nykyisin rajoittamaan ohjaamalla laavavirtoja räjäytyksin ja maansiirtokoneiden avulla sivuun asutuksesta, mutta keinot eivät ole kovin varmoja tai tehokkaita.

Oppaan käyttö on ylempänä vuorella jopa pakollista. Maasto on huipun tuntumassa vaikeakulkuista, eivätkä matkailijat saa nousta 2900 metrin korkeudessa sijaitsevaa Torre del Filosofoa korkeammalle ilman koulutettua vuoristo-opasta.

Suuntaamme kohti kaakkoiskraatteria, joka on yksi Etnan neljästä pääkraatterista. Rifugio Sapienzan helle on kolmessa kilometrissä vaihtunut miltei koleuteen ja vuorella käy navakka tuuli.

Ilman ohenemisen huomaa hengittäessä.

Jatkamme nousua ja ylitämme muutaman metrin levyisiä kivettyneitä laavavirtoja. Virtojen rosoinen pinta on jähmettynyt aaltomaiseksi ja teräväreunaiseksi, ja ylittäminen vaatii tarkkaavaisuutta. Etenemme itäistä rinnettä pitkin niin lähelle kraatterin huippua kuin pääsemme.

Yksi Etnan pääkraattereista, Bocca Nuova, on ollut viime aikoina poikkeuksellisen aktiivinen, joten emme voi jatkaa niin korkealle kuin haluaisimme. Bocca Nuovan huippu on pilvien ja savun peitossa. Huhtikuun purkauksen synnyttämää höyryä tuprahtelee maan uumenista. Kiipeämme pitkin laavavirtaa, jonka lämmön tuntee jopa paksupohjaisten vaelluskenkien läpi. Marco kertoo, että allamme oleva jähmettynyt kerros on vain metrin paksuinen, ja sen alla on edelleen sula, tuhatasteinen laava.

Pelottavaa? No ei!

Pilviverho on ohentunut ja edessämme avautuu kaksi upeaa kraatterihuippua, vasemmalla jyrkkärinteinen Bocca Nuova ja oikealla rikinkeltaiseksi värjäytynyt kaakkoiskraatteri. Ympärillämme on pelkkää mustaa laavaa, jota siellä täällä täplittävät valkoiset kalkki- ja keltaiset rikkikasaumat. Elämän merkkejä ei näy, ei edes yhtä ruohonkortta.

Noustuamme hieman yli 3100 metriin kierrämme kaakkoiskraatterin etelärinteen puolelle. Laskeudumme ylärinteen levähdyspaikalle Torre del Filosofoon, jonka siirrettävistä parakeista voi ostaa juotavaa.

Paikalla aikaisemmin sijainneesta vuoristo-oppaiden majasta on jäljellä enää hieman kattoa; kaikki muu on hautautunut laavaan. Suoraan eteläpuolella on vuoden 2003 purkauksen synnyttämä kaksoiskraatteri, jonka seinämät ovat värjäytyneet rautaoksideista ruosteenruskeiksi.

Torre del Filosofon alapuolella rinne on jyrkkä, ja irtonainen kevyt laavasora jalkojen alla on yllättävän luistavaa. Laskeutumistahti on syytä pitää nopeana, mikäli aikoo pysyä jaloillaan - vaikka niissä olisi tukevat maastokengät.

Suuntaamme itään kohti Valle del Boven kraatterilaaksoa, jota reunustaa kilometrin korkuinen jyrkänne. Maisema jyrkänteen reunalta yli seitsemän kilometriä halkaisijaltaan olevaan kraatterilaaksoon on uskomaton. Kuljemme pitkin kraatterin reunaa, ja yritän olla ajattelematta vasemmalla puolella aukeavaa pudotusta. Jyrkänteen pohjalla on mustunut syvänne, jonka pohjalta tupruaa tummia savupilviä.

Lopulta edessämme avautuu yli kilometrin mittainen matka hienon laavahiekan peittämää rinnettä. Laskeutuminen helpottuu, ja Marco haastaa meidät kilpajuoksuun rinnettä alas kasvillisuuden rajalle saakka.

Juokseva ryhmä nostattaa kauas näkyvän pilven vulkaanista tuhkaa. Istahdamme tyhjentämään kenkämme laavasorasta. Keltaisille kukkamättäille ei kannata istuutua, koska kasvit ovat kaktuksia ja kätkevät alleen viisisenttisiä piikkejä.

Etnalla on useita omia kasvelajeja. Kansallispuiston tunnus on vaaleanpunainen, suopayrtin sukuinen Saponaria Sicula, jota ei esiinny missään muualla. Vuorella on myös eläimiä, erityisesti lintuja.

Kukkamättäiden seassa on isoja kivilohkareita, joita paikalliset nimittävät vulkaanisiksi pommeiksi. Suurissa purkauksissa nämä jopa henkilöauton kokoiset kivet saattavat lentää satojen kilometrien tuntinopeudella kymmenien kilometrien päähän.

Opastetut patikkaretket Etnan huipulle lähtevät Excursion Centrestä Etnan etelärinteeltä. Turistit voivat vapaasti kierrellä vuorella alle 2900 metrin korkeuteen asti. Sen yläpuolella on turvallisuussyistä sallittua liikkua vain koulutettujen vuoristo-oppaiden vetämissä ryhmissä.

Vuorella on myös kasvillisuutta. Monet lajit ovat kotoperäisiä ja niitä tavataan vain Etnan rinteillä.

Jatkamme matkaa kukkivia rinteitä pitkin. Vulkaanisen tuhkan peitossa oleva ryhmämme saapuu Rifugio Sapienzaan kuuden tunnin kuluttua lähdöstä.

Retkeilykeskuksessa vaihdan Antonion antamat maastokengät omiin lenkkitossuihini. Seuraavalle Etnan vaellukselle osaan valita mukaan oikeat kengät.

FAKTAT ETNA

Sijainti: Catanian maakunnassa Sisiliassa. Euroopan suurin ja aktiivisin tulivuori. Syntyi mannerlaattojen törmäyksessä 500 000 vuotta sitten.

Korkeus: 3329 m

Pääkraatterit: Bocca Nuova, La Voragine sekä kaakkois- ja koilliskraatterit. Lisäksi lukuisia purkauksissa syntyneitä sivukraattereita.

Purkaukset: Saattavat kestää yli vuoden. Pienempiä tulivuorenpurkauksia voi tapahtua koska tahansa, suurempia on noin kymmenen vuoden välein.

Liikkuminen: Turvallisuussyistä rinteissä saa liikkua vain vuoristo-oppaan seurassa. Etna ja sen kansallispuisto ovat suosittuja kohteita kesällä, mutta alueella voi harrastaa myös talviurheilua.

Miten pääsee? Suomalaiset matkanjärjestäjät tarjoavat matkoja Sisilian Giardini-Naxokseen ja Taorminaan, joista on noin tunnin ajomatka.

Saponaria sicula kuuluu Etnan kotoperäiseen kasvistoon. Se on sukua Suomessa yleisesti koristekasvina käytettävälle suopayrtille. Kukka on Etnan kansallispuiston tunnus.

Vuosikertalumi on edelleen hyvin säilynyttä parikymmensenttisen tuhkakerroksen alla.

Valle del Bove on Etnan nykyisten huippujen itäpuolella oleva noin 30 000 vuotta sitten muodostunut kraatterilaakso.

Kiipeäminen alkaa 2500 metrin korkeudesta ylöspäin kohti Etnan huipun jatkuvasti aktiivisia keskuskraattereita.

Vuoden 2003 talvella tapahtuneen purkauksen keskuskraatteri. Vulkaanisen kiven korkea rautapitoisuus erottuu selvästi ruosteenruskeana värinä kraatterin seinämissä. Sen keskellä olevasta purkauskanavasta tulee edelleen savua ja tulikuumaa höyryä.

Maasto on paikoitellen vaikeakulkuista ja jähmettyneiden laavavirtojen ylittäminen vaatii tarkkaavaisuutta.